

ZASŁUŻONY W NIEMCZECH, ZAMORDOWANY PRZEZ GESTAPO

WITOLD IWAŃCZAK

-technicznych. Jego najbardziej doceniane prace związane były z opracowywaniem nowych typów liczników energii elektrycznej. Miał ponad 40 patentów zgłoszonych w: Niemczech, Włoszech, Holandii, Szwecji, Szwajcarii, Japonii, Anglii, Austrii. Wszędzie tam jego wynalazki znalazły szerokie zastosowanie, np. Siemens wyprodukował ponad milion liczników elektrolitycznych (dla prądu stałego) jego konstrukcji. Najbardziej znany patent prof. Krukowskiego to licznik elektrolityczny o elektrodzie specjalnej. Opublikował on wiele prac naukowych dotyczących liczników energii elektrycznej i innych przyrządów pomiarowych i metrologii z wielu dziedzin fizyki. Za najważniejszą pozycję w jego dorobku specjaliści uznali obszerną, monograficzną pracę o licznikach energii elektrycznej wydaną w języku

niemieckim w 1930 r. Zlecenie przez VDE napisania takiej pracy cudzoziemcowi świadczyło o ogromnym autorytecie naukowym, wiedzy i doświadczeniu Krukowskiego. Na język polski została ona przetłumaczona dopiero w 1955 r. Nosiła tytuł „Liczniki energii elektrycznej” i, mimo upływu lat, nie straciła na aktualności.

Młodość

Włodzimierz Krukowski urodził się 19 września 1887 r. w Radomiu jako syn Antoniego – prawnika i Heleny z Chmielewskich, córki urzędnika miejskiego. Miał młodszą siostrę Zofię. Z powodu trudności z uzyskaniem pracy przez ojca rodzina wyemigrowała w okolice Kurska, skąd po roku przeniosła się do Narwy w Estonii.

Jest wielkim paradoksem, że wspaniały naukowiec, który zdobywał wiedzę na niemieckiej wyższej uczelni, a następnie przez wiele lat rozwijał technikę pomiarową z korzyścią dla niemieckiego przemysłu, został przez Niemców zamordowany

Prof. Włodzimierz Krukowski, miłośnik kultury i cywilizacji niemieckiej, we Lwowie nazywany żartobliwie „germanofilem”, został 4 lipca 1941 r. zamordowany przez gestapo wraz z innymi profesorami czterech lwowskich uczelni na Wzgórzach Wuleckich w ramach akcji wyniszczenia polskiej inteligencji. Rok 2017 został ustanowiony Rokiem Włodzimierza Krukowskiego w Stowarzyszeniu Elektryków Polskich (SEP).

Staraniem rodzin pomordowanych, w latach 90. ubiegłego wieku, postawiono na miejscu egzekucji skromny pomnik z dwujęzyczną (polską i ukraińską) listą ofiar tragedii. W nocy z 9 na 10 maja 2009 r. lwowski pomnik profesorów został sprofanowany przez nieznaną sprawców, pokryty go napisem: „Śmierć Lachom”.

Pasja i pracowitość

Włodzimierz Krukowski był profesorem Politechniki Lwowskiej i jednym z najwybitniejszych polskich elektrotechników, specjalistów od metrologii. Był znakomitym wykładawcą, naukowcem, cenionym członkiem polskich i międzynarodowych organizacji naukowo-

Lwowski pomnik profesorów sprofanowany przez nieznaną sprawców

Prof. Włodzimierz Krukowski w laboratorium

Ojciec znalazł tam pracę jako sędzia, a Włodzimierz ukończył gimnazjum humanistyczne. Jednak jego uzdolnienia do nauk przyrodniczych spowodowały, że w 1905 r. rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Petersburskiego Uniwersytetu Państwowego. Tam rozwinęły się jego zainteresowania techniczne i w 1906 r. przeniósł się na słynną wówczas Politechnikę w Darmstadt. Na tej znanej uczelni studiowało wcześniej wielu Polaków, m.in. Michał Doliwo-Dobrowolski, Aleksander Rothert, Gabriel Sokolnicki, Stanisław Odrowąż-Wysocki, Mieczysław Pożaryski. Była to uczelnia przodująca w świecie w dziedzinie elektrotechniki. Włodzimierz Krukowski m.in. wykonał tam nagrodzoną na konkursie naukowym pracę: „Badania możliwości zastosowania wahadła poziomego do określenia średniego ciężaru gatunkowego ziemi” (1908 r.). Dzięki tej nagrodzie otrzymał asystenturę w Instytucie Sejsmograficznym, a następnie w Instytucie Fizycznym Politechniki. Pod koniec studiów wykonał u sławnego elektryka prof. Petersena pracę: „Właściwości kondensatora cylindrycznego przy wysokim napięciu i różnych stopniach ekscentryczności wewnętrznego cylindra” (1912 r.), którą również nagrodzono na konkursie oraz zaliczono mu jako dyplomową. W 1913 r. uzyskał dyplom inżyniera z wyróżnieniem.

Błyskawiczna kariera naukowa

W 1913 r., jeszcze przed dyplomem, Krukowski został przyjęty do pracy w laboratorium w Zakładach Siemens-Schuckert w Norymberdze, jako inżynier. Dał się poznać jako doskonały organizator i konstruktor aparatury precyzyjnej oraz wysokiej klasy pomiarowiec. Zaledwie po roku od uzyskania dyplomu, będąc cudzoziemcem, został zastępcą kierownika tego laborato-

rium, co było ewenementem. 1 stycznia 1918 r. został kierownikiem laboratorium, a w grudniu tego samego roku uzyskał doktorat za pracę: „Zjawiska w tarczy licznika indukcyjnego i kompensator prądu zmiennego jako środek pomocniczy do ich badania”.

W wolnej Polsce

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości (1918 r.) wystąpił o polskie obywatelstwo. Pierwszy raz po wojnie przyjechał do ojczyzny w 1920 r. i spotkał się z rodzicami i siostrą, którzy również powrócili do kraju i zamieszkali w Warszawie. Nawiązał wówczas współpracę z Głównym Urzędem Miar (GUM) w Warszawie, gdzie został doradcą naukowym. Wydatnie pomógł w opracowaniu i urządzeniu organizujących się tam laboratoriów. Brał udział w powstałej w 1923 r. przy GUM komisji elektrycznej dla opiniowania przepisów o miernikach elektrycznych i typach narzędzi mierniczych zgłaszanych do legalizacji. Należy przy tym zaznaczyć, że Polska była jednym z nielicznych krajów, które zajmowały się wówczas opracowaniem dokładnych przepisów w tej dziedzinie.

Włodzimierz przed powrotem na stałe do Polski w roku 1925 ożenił się z dr Heleną Wasilkowską, młodszą od siebie o 8 lat (urodzoną 6 października 1895 r.) lekarką z Warszawy. Matężństwo było bezdzietne, ale szczęśliwe.

W 1926 r. Krukowski uzyskał stanowisko kierownika biura technicznego Polskich Zakładów Siemens w Warszawie, a jednocześnie pozostał doradcą w sprawach naukowo-organizacyjnych fabryki w Norymberdze. W latach 1927-30 prowadził również wykłady na Politechnice Warszawskiej. W roku 1930 został powołany na stanowisko profesora zwyczajnego i kierownika Katedry Pomiarów Elektrycznych Politechniki Lwowskiej. Prof. Krukowski rozpoczął pracę od

zmodernizowania i rozbudowy laboratorium oraz zorganizowania przy nim Pracowni Precyzyjnych Pomiarów Elektrycznych. Jego praca naukowo-techniczna dotyczyła wtedy głównie dziedziny wzorców elektrycznych i pomiarów precyzyjnych.

Po zajęciu Lwowa w 1939 r. przez Armię Czerwoną i uruchomieniu Lwowskiego Politechnicznego Instytutu w miejsce Politechniki Lwowskiej prof. Krukowski został mianowany zastępcą dyrektora ds. nauki (prorektorem). Na tym stanowisku zdobył powszechne uznanie, chroniąc życie wielu Polaków i dobro uczelni. 30 czerwca 1941 r. Lwów został zajęty przez Niemców. Razem z Wehrmachtem wkroczyły jednostki gestapo, które dokonały aresztowań profesorów lwowskich uczelni wraz z rodzinami. Po brutalnych przesłuchaniach rozstrzelano 40 osób.

Docent dr med. Helena Wasilkowska-Krukowska przez wiele lat po wojnie starała się bezskutecznie o uszanowanie pamięci o mężu i jego godny pochówek. Zmarła 1 października 1982 r., została pochowana na Starych Powązkach, gdzie znajduje się również symboliczny grób jej męża Włodzimierza.

Wspomnienia o profesorze

Według opinii mgr. inż. Stanisława Jasilkowskiego (1892 – 1938), bliskiego współpracownika Krukowskiego: „Wykłady prof. Krukowskiego odznaczały się doskonałym opanowaniem przedmiotu, wysokim poziomem naukowym oraz dużą umiejętnością podkreślenia istotnych cech zagadnienia... Wykłady były starannie przygotowane, przy czym Krukowski nie posługiwał się żadnymi notatkami... co pozwalało na stałą obserwację audytorium... i ułatwiała przedstawienie zagadnienia w sposób połączony z jak największą korzyścią dla słuchaczy. Mówił bardzo wyraźnie i wysoce interesująco, dlatego też uwaga studentów była skupiona na omawianym temacie... Pracownie były prowadzone w sposób wzorowy, przy czym starannie i stale uzupełniane w miarę postępu elektrotechniki”.

Krukowski odznaczał się pogodnym usposobieniem i uprzejmością. Był wyrozumiały wobec współpracowników, ale wymagał od nich solidnej pracy. Z zamiłowaniem zbierał stare zegary. Miał ich duży zbiór i wielką ilość oddzielnych mechanizmów zegarowych z różnych epok. Zbierał również stare książki, przede wszystkim matematyczne, fizyczne, techniczne i dotyczące zegarów. Było wśród nich wiele białych kraków. Poza tym posiadał dużą bibliotekę wydawnictw współczesnych. Interesował się malarstwem, architekturą i muzyką.